

Сучасні детермінанти державної підтримки аграрних підприємств

Посилення стратегічної ролі аграрного сектору як системоутворювального в національній економіці актуалізує ряд проблем, пов'язаних із гарантуванням продовольчої та екологічної безпеки, забезпеченням розвитку сільськогосподарського виробництва й дотриманням відповідних соціальних стандартів на селі та зумовлює об'єктивний характер і підвищену потребу в державній підтримці аграрних підприємств. Активізація інтеграційних процесів, тенденції на світовому агропродовольчому ринку, зміни бюджетної й податкової політики надзвичайно підвищують актуальність пошуку шляхів удосконалення державної підтримки аграрної галузі. Саме розв'язанню цих проблем на основі сформованої методології присвячена монографія Т.В. Калашнікової “Удосконалення державної підтримки аграрних підприємств в умовах глобалізації”¹.

Наукове значення роботи полягає в поглибленні теоретико-методологічних та обґрунтуванні науково-практичних засад удосконалення державної підтримки аграрних підприємств в умовах глобалізації. Монографія виконана відповідно до класичної методики наукового дослідження і складається зі вступу, п'яти логічно побудованих та пов'язаних між собою розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Значну увагу в монографічному дослідженні приділено обґрунтуванню теоретичних засад та детермінант державної підтримки аграрних підприємств; ґрунтовному аналізу методологічних підходів до оцінювання внутрішньої підтримки сільського господарства, порівняльному аналізу тенденцій основних показників державної підтримки, ви-

вченню міжнародного досвіду застосування різноманітних методів державної підтримки; оцінці сучасного стану державної підтримки вітчизняних аграрних підприємств, тенденцій і критеріїв її надання; аналізу ефективності основних програм державної підтримки аграрних товаровиробників; розробці рекомендацій щодо удосконалення державної підтримки аграрних підприємств з урахуванням зонального розподілу території України.

У першому розділі монографії “Теоретичні засади державної підтримки аграрних підприємств в умовах глобалізації” до наукових здобутків слід віднести застосування методу ієрархічної структури при визначенні співвідношення й авторське трактування сутнісних характеристик категорій “державна допомога” та “державна підтримка”; розробку структурно-логічної схеми стратегії розвитку державної підтримки аграрного сектора країни в умовах глобалізації. Принципово важливим є висновок, що значне відставання рівня державної підтримки з розрахунку на одиницю площі в Україні порівняно з розвинутими країнами й навіть країнами, що розвиваються, послаблює її конкурентну позицію на світовому агропродовольчому ринку і не дає змогу зайняти відповідне місце в міжнародному поділі аграрної праці.

У другому розділі “Методологічні та концептуальні основи державної підтримки аграрних підприємств в Україні і світі” систематизовано підходи до класифікації й вимірювання внутрішньої підтримки сільського господарства; зроблено спробу на підставі вивчення міжнародного досвіду, проведення ґрунтового аналізу сучасного стану державної підтримки сільського господарства виокремити основні критерії та інструменти її надання в Україні й окремих країнах світу. Зазначено, що в міжнародних

¹ Калашнікова Т. В. Удосконалення державної підтримки аграрних підприємств в умовах глобалізації : моногр. / Т. В. Калашнікова. – Дніпропетровськ: ВПЦ Середняк Т. – К., 2014. – 280 с.

порівняннях Україна має один із найнижчих рівнів показника підтримки виробників і проводить непослідовну й досить нестабільну політику підтримки аграрних підприємств.

У третьому розділі “Сучасний стан та тенденції державної підтримки аграрних підприємств” значна увага приділена ролі й місцю державної підтримки аграрних підприємств у гарантуванні продовольчої безпеки та конкурентоспроможного аграрного виробництва. Обґрунтовано, що архітектоніка комплексної оцінки державної підтримки аграрних підприємств повинна включати оцінку напрямів, джерел й ефективності її використання підприємствами різних організаційно-правових форм господарювання, розмірів і виробничого напрямку діяльності. Запропоновані методичні засади оцінки впливу державної підтримки на економічну стійкість аграрних підприємств. На думку автора, позитивний ефект має не лише стабільне надходження державної підтримки, а також її обсяги.

У четвертому розділі монографії “Ефективність окремих програм державної підтримки аграрних підприємств в Україні” автором здійснено ретельний аналіз програм підтримки фермерських господарств, кредитного та матеріально-технічного забезпечення аграрних підприємств; сформульовано пропозиції щодо їх удосконалення. Абсолютно слушно, на наш погляд, автор здійснює пошук шляхів удосконалення державної підтримки аграрних підприємств, що гармонічно поєднували б виконання країною міжнародних зобов'язань із підвищенням економічності й ефективності окремих програм підтримки з огляду на обмежені фінансові можливості держави.

У п'ятому розділі “Шляхи удосконалення державної підтримки аграрного сектора в умовах глобалізації” обґрунтовано необхідність створення єдиної інформаційної сис-

теми забезпечення державної підтримки аграрних підприємств, що передбачає підвищення об'єктивності та розширення інформаційної бази у комплексі з аналізом даних на основі запропонованої системи показників. З огляду на виявлену наявність зональних відмінностей державної підтримки, що охоплюють обсяги, напрями, джерела й ефективність використання державних коштів, при розробці нормативно-правової бази надання державної підтримки, формуванні підходів до визначення обсягів і пропорцій її виділення (зокрема за бюджетними програмами), запропоновано враховувати розподіл підприємств за природними зонами.

Наукові положення, представлені в монографії, достатньо обґрунтовані та впливають із проведених досліджень. Достовірність одержаних результатів забезпечується використанням загальнонаукових й емпіричних методів дослідження. Автором практично вперше використано пакет SPSS для опрацювання одержаних результатів експертного оцінювання при проведенні дослідження основних складових механізму державної підтримки аграрних підприємств, що дало можливість суттєво розширити їх трактування.

Роботі притаманні цілісність, логічна послідовність викладення матеріалу, зрозумілість і завершеність; висновки підтверджені результатами проведеного дослідження. Рецензована монографія має наукову й практичну цінність і буде корисною для науковців, представників державних та регіональних органів управління, фахівців аграрної галузі, науково-педагогічних працівників профільних вищих навчальних закладів. Дана робота відзначається високим науковим рівнем, є цінною як з погляду постановки, так і розв'язання актуальних теоретичних та практичних проблем, відкриває широкий простір для дискусій серед фахівців, тим самим виконуючи основне своє призначення.

***М.Ф. КРОПИВКО, доктор економічних наук,
професор, академік НААН
П.А. СТЕЦЮК, доктор економічних наук, професор***

*